

Türk İstiklâl Harbi'ne Dair Yayınlardaki Bazı Yanlış ve Eksik Bilgilerin Tespiti

Detection of Some Incorrect and Incomplete Information in Publications on the Turkish War of Independence

Eray ÇELİK*

Öz

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından kısa süre sonra başlayan işgallere karşı direniş hareketleri Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'da liderliği eline almasıyla başka bir aşamaya geçmiştir. 1919-1923 yılları arasında halkın ikna edilmesi, cephede ve masada verilen mücadelelerin ardından vatan toprakları düşmanlardan kurtarılarak bağımsız Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Belirtilen dönemde Mustafa Kemal Paşa, gencinden yaşlısına kadar bir kadro oluşturarak mücadelesini sürdürmüştür. Bu kadroda bulunan kişilerin büyük kısmı bilinmekle birlikte bazıları hakkında eksik veya yanlış bilgi bulunduğu görülmüştür. Türk İstiklâl Harbine katılan komutanlar ile ilgili toplam sekiz adet alay komutanı seviyesine kadar Millî Savunma Bakanlığı yayını biyografi kitabı mevcuttur. Bu kaynaklarda biyografisi olanlar dışında görev yapan kişilere ait araştırmacıların erişimine açık askerî yayın bulunmamaktadır.

İsmet Görgülü'nün *On Yıllık Harbin Kadrosu* adlı eseri isimler konusunda çok önemli bir kaynaktır. Ancak bu eserde o dönem soyadı kullanımının olmaması, isim benzerliği, kişinin o görevde sonradan bulunduğu yahut hiç bulunmadığı halde yazılması gibi sebeplerden dolayı yanlış veya eksik kayıtlara rastlanılmıştır. Türk İstiklâl Harbi yayınlarında adı geçen bazı kişilerin kim oldukları bilinmediğinden tespitlerinin yapılamaması sorun oluşturmaktadır. Makalemizde mevcut kaynaklarda bilgileri eksik veya yanlış yazılan askerî kişiler ile 1922-1923

* Araştırmacı, E-posta: eraycelik756[at]hotmail.com, ORCID:0000-0001-5714-2219.

Geliş Tarihi /Received: 24.10.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 05.06.2025

döneminde faaliyette olan ancak hakkında çok az bilgi olan bazı birliklerin erişim sağlanabilen kaynaklar vasıtasıyla tespiti yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Alay, Görgülü, Kurmay, Önalp, Tümen.

Abstract

The resistance movements that began shortly after the signing of the Armistice of Mudros entered another phase when Mustafa Kemal Pasha took over the leadership in Anatolia. After the persuasion of the people and the struggles given on the front and at the table between 1919 and 1923, our homeland was saved from the enemies and the independent Republic of Turkey was established. Mustafa Kemal Pasha continued his struggle in the mentioned period by forming a cadre from young to old. Although most of the people on his staff are known, it has been observed that there is missing or incorrect information about some of them. The Ministry of National Defense has published eight biography books about the commanders who participated in the Turkish War of Independence, up to the level of regimental commanders. There are no military publications open to our public about the people who served other than those whose biographies are included in these sources.

İsmet Görgülü's work titled "Ten Years of War Staff" is a significant source for these names. However, in his work, there were some incorrect or incomplete records due to reasons such as the lack of surname usage at that time, the similarity of names, and the person being written as having held that position later or not having held it at all. The identities of some of the people mentioned in the Turkish War of Independence publications are unknown, which creates a problem. In our article, we will try to identify, through accessible sources, the military personnel whose information is missing or miswritten in the existing sources and some units that were active in the 1922-1923 period but about which there is very little information.

Keywords: Division, Görgülü, Önalp, Regiment, Staff.

Giriş

30 Ekim 1918'de ateşkesin imzalanmasından Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkmasına kadar geçen sürede işgalcilere karşı yerel direnişler olmuş ancak bu direnişler tek çatı altında toplanılamadığı için kısa süreli etkili olmaktan öteye gidememiştir. Karadeniz bölgesinde Rum azınlığının yaptığı katliamlara direnen halkı durdurmak için İstanbul'dan askerî ve mülkî yetkilerle Anadolu'ya gönderilen Mustafa Kemal Paşa, kısa sürede bu direnişi bitirme görevinin tersi yönde hareket etmeye başlamıştır. İşgalciler ve İstanbul Hükümeti'nin görevden alma çabalarına karşı bir süre direnmiş, askerlikten ayrılmasından sonra ise topluma liderlik ederek özellikle Türkiye Büyük Millet Meclisinin açıldığı 23 Nisan 1920'den itibaren Anadolu'da kontrolü eline almıştır. 15 Mayıs 1919'da başlayan Türk İstiklâl Harbi, 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşmasının imzalanmasının ardından sona ermiş, bu sürece kadar oluşturulan kadro büyük kısmıyla Mustafa Kemal Paşa'nın destekçisi olmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra Türk İstiklâl Harbi ile ilgili resmî yayınlar ile savaşa katılmış kişilerin hatıratları yayımlanmıştır. Ancak bu yayınlarda adı geçen bazı kişilerin kimliklerinin tespiti zor olmaktadır. Genellikle üst kademelerde olanlar bilinmekle birlikte bazı kişilerin tespiti eksik veya yanlış yapılmıştır. Yukarıda bahsedilen kadroda olup açık kimliğinin tespiti yapılamayan kişiler ile yine hakkında az bilgi sahibi olunan bazı birlikler aşağıda açıklanacak ve şahısların bilgileri ekler bölümünde belirtilecektir.

1. Eksik veya Yanlış Bilgisi Olan Asker Kişilerin Tespiti

İstiklâl Harbi ile ilgili yayınlarda sadece adı geçen ancak ayrıntılı bilgisi olmayan, eksik veya yanlış bilgisi olan albay-yüzbaşı rütbe aralığında birlik komutanlığı veya kurmay subay görevlerinde bulunan asker kişiler ve tespit edilen bilgileri aşağıda açıklanacaktır.

1.1. Albay Osman Nuri Büyükalpan

Kastamonu'nun Türk İstiklâl Harbine katılımının sağlanması sürecinde Eylül 1919'da Mustafa Kemal Paşa'nın isteği üzerine Ali Fuat Paşa tarafından Kastamonu ve Havalisi Komutanı olarak Albay Osman bölgeye gönderilmiştir. Kendisi Kastamonu'ya geldiğinde İstanbul Hükümeti yanlıları tarafından tutuklanmış iken kısa sürede yapılan yardım ile kurtarılmış ve mücadele karşıtlarını tutukladıktan sonra Mustafa Kemal Paşa ile irtibata geçip emirlerini alarak vilayete hâkim

olmuştur¹. Albay Osman'ın kimliğinin tespiti amacıyla yapılan çalışmada, olması muhtemel en yakın kişinin biyografisinde kısıtlı bilgi yazılı olup Mayıs 1919'da Ankara 5'inci Kolordu Asker Alma Heyeti Başkanı olarak atandığı yazmaktadır². 1919-1920 yıllarına ait konuş haritalarında bu birimin 20'nci Kolordu (Ankara) bölgesinde bulunduğu tespit edilmiştir³. Bu durumda Ali Fuat Paşa tarafından Ankara'dan bölgeye gönderilen kişi olma ihtimali güçlenmiştir. Harp Akademileri yıllığında kaydına rastlanılmış, kurmay subay ve tam adının Osman Nuri Büyükalpan olduğu görülmüştür⁴. Kendisinin 6 Ağustos 1925'te emekli olduğu, 23 Kasım 1926'da ise İstiklâl Madalyası verildiği tespit edilmiştir⁵.

1.2. Albay Halit Akmansü

“Dadaylı Halit” olarak bilinen Halit Akmansü'nün 1972 ve 1989 yıllarında yayımlanan biyografilerde topçu sınıfından olduğu ancak ağır ya da sahra topçusu mu olduğu yazmamaktadır. Sicili biyografisinde “1322-Top.2” olarak yazılmıştır⁶. 1906 yılında topçu sınıfından mezun subaylar araştırıldığında Albay Ömer Adil Türer ağır topçu, Tuğgeneral Rıza Yavuzalp ise sahra topçusu sınıflarının ikincisi olarak Harp Okulu'ndan mezun olmuştur. Piyade sınıfı birincisi olan Korgeneral İsmail Mümtaz Aktay ise, Halit Akmansü'nün sınıfının ikincisi olduğunu

¹ Kemal Atatürk, *Nutuk (1919-1927)*, yay. haz. Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2003, s. 112-116.

² *Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri (Alay ve Daha Üst Birlik Komutanları)*, yay. haz. Hülya Toker, Gülhan Barlas ve Nurcan Fidan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2004, s. 156-157.

³ T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı Askerî Tarih Arşivi, ATASE, *İstiklâl Harbi Arşivi (1919-1923) (=İSH)*, 110-9-1-10/46-0-51, 1.01.1335; *İSH*, 110-9-1-10/63-0-8, 7.01.1336.

⁴ Turgut Yurdabak, *Harp Akademilerinin 132 Yılı (Şeref Dolu Yıllar 1848-1980)*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1980, s. 26 (Eserin sayfa numaralandırma şekli farklı olup, pdf. 184. sayfada bulunmaktadır.).

⁵ T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, *Cumhuriyet Arşivi, Başbakanlık, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı (=BCA)*, 30-11-1-0/16-36-4, 6.08.1925, s.5, BCA, 30-11-1-0/29-41-1, 23.11.1926, s. 5. (Başlık içinde birden fazla belge olduğundan belgenin olduğu sıra numarası olan “s. 5” belirtilmiştir.)

⁶ *Türk İstiklâl Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri*, yay. haz. Necati Ökse, Nusret Baycan ve Salih Sakaryalı, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1989, s. 251-252.

belirtmiştir⁷. Biyografisinde bulunan askerî görevlerinden birincisi topçu birliği olduğundan sehven topçu sınıfından olduğunun yazılmış olabileceği değerlendirilmiş, elde edilen bilgiler ile resmî makamlara başvurulmuş, gelen cevap ile Halit Akmansü'nün kurmay subay olmadan önce topçu değil piyade sınıfından olduğu kesinlik kazanmıştır⁸.

1.3. Yarbay Ethem Necdet Karabudak

Kütahya ve Eskişehir Muharebelerinde 14 Temmuz 1921 tarihli muharebe durumu incelendiğinde 57'nci Tümen başlısı 37'nci Piyade Alayının bugün Afyon ili İhsaniye ilçesine bağlı Döğler beldesi doğu ve kuzeydoğusunda bulunan Teperoğlan Gediği-Kolankaya bölgesinde muharebe ettiği görülmüştür. 14 Temmuz 1921'de yapılan Kolankaya taarruzuna ilişkin bir raporda 37'nci Piyade Alay Komutanı Binbaşı Ethem Necdet'in şehit olduğu, aynı güne ait başka bir raporda ise yaralandığı belirtilmiştir⁹. Görgülü ise şehit olduğunu belirtmiştir¹⁰. Bilgilerde bir karışıklık olduğunun görülmesi üzerine Millî Savunma Bakanlığı şehit bilgi kapısında yapılan sorgulamada herhangi bir kayda rastlanılmamıştır. Sakarya Meydan Muharebesi boyunca 11'inci Tümen'e kimin komuta ettiğine ilişkin bir açıklama yapılmamış olup, Görgülü, "*Yarbay Saffet, tümen komutanının yaralanması üzerine 25 Ağustos'ta vekâleten komutayı devraldı ve 27 Ağustos'ta Gökgöz'de yaralandı.*" bilgisini vermiştir¹¹. İstiklâl Madalyası Kanunu yürürlüğe girdikten sonra Sakarya Meydan Muharebesi'nde üstün hizmeti görülen personele madalya verilmeye başlanmış olup, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ilk olarak 29 Eylül 1921 ve 1 Kasım 1921 tarihlerinde

⁷ Ziya Göğem, "*Kurmay Albay Dadaylı Halit Beğ Akmansü (1884-1953)*", c. 1-2, İstanbul Halk Matbaası, İstanbul 1954, s. 21-22.

⁸ T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)'ne yapılan 2400915096 sayılı başvuruya Millî Savunma Bakanlığı-Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü-Arşiv ve Askerî Tarih Dairesi Başkanlığı tarafından verilen 04 Nisan 2024 tarihli cevap ekler bölümünde bulunmaktadır.

⁹ Kâmil Önalp, Şadi Sükan ve İsmail Hakkı Alpay, *Türk İstiklâl Harbi Batı Cephesi Ks. 4, Kütahya, Eskişehir Muharebeleri (15 Mayıs 1921-25 Temmuz 1921)*, c. 2, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1974, s. 247-248, Kroki. 23.

¹⁰ İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922, Balkan-Birinci Dünya ve İstiklâl Harbi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 365-366.

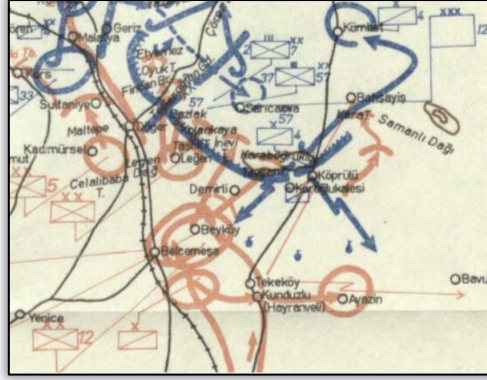
¹¹ İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, s. 373-377.

madalya ve takdirname ile ödüllendirme yapılmıştır. 1 Kasım 1921 tarihli madalya listesinde 235 numaralı madalya sahibinin Ethem Necdet olduğunun görülmesi üzerine bu kişinin 11’inci Tümen Komutanlığı’na vekâlet eden Yarbay Ethem Necdet olduğu, madalya açıklamasında ise “*Beteroğlan? gediği muharebesinde cesaret göstermiş ve Beylikköprü’ye yapılan mukabil taarruzda mecruh olmuştur.*” bilgisinin yazdığı görülmüştür¹². “Beteroğlan? gediği” ifadesi ve içinde “?” işaretinin olduğunun görülmesi üzerine ilk olarak 37’nci Piyade Alayı’nın Kütahya ve Eskişehir Muharebeleri başlarında Teperoğlan Gediği-Kolankaya bölgesinde bulunduğu ve komutanının Ethem Necdet olduğu değerlendirilmiştir. 11’inci Tümen Komutanı Albay Ali Hikmet Ayerdem Millî Savunma Bakanlığı Müsteşarlığı’na atanınca tümene Yarbay Ethem Necdet’in vekâleten atandığı ve 24 Ağustos 1921’de Beylikköprü Muharebesi’nde yaralandığı Köprülü’nün hatıratında belirtilmiştir. Bu sebeple her iki görevde bulunan kişinin, Büyük Taarruz ve devamında yapılan takip harekâtında 14’üncü Piyade Tümen Komutanı olan Yarbay Ethem Necdet Karabudak olduğu sonucuna varılmıştır¹³. Kendisi 1918-1920 yıllarında Trakya’da 1’inci Kolordu emrinde görevli iken bu bölgenin Yunan işgali altına girmesi üzerine Bulgaristan’a, 1920 sonlarında ise Anadolu’ya geçmiştir¹⁴. 37’nci Alay ve 11’inci Tümen’den sonra Ekim 1921’de 1’inci Ordu bölgesinde teşkil edilen Mürettep Menderes Tümeni’nin komutanı olarak atanmış ve tümene kasım ayı içinde “14” numarası verilmiştir. Büyük Taarruz’un ardından 31 Ağustos 1922 tarihinden geçerli albay rütbesine terfi etmiş, 1923 yılı ilk çeyreğinde içerisinde görevden alınmıştır. Açıkta iken 1925 yılında emekli edilmiş ancak soruşturma sebebi hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır.

¹² Yarbay Ethem Necdet Karabudak’ın İstiklâl Madalyası bilgileri için bkz. [https:// apps.tbmm.gov.tr/arsiv_dis_kullanici/ARSIV_MADALYAview.php?showdetail=&ID=235](https://apps.tbmm.gov.tr/arsiv_dis_kullanici/ARSIV_MADALYAview.php?showdetail=&ID=235) (Erişim Tarihi: 24.10.2024).

¹³ Ali Kadri Köprülü, *Anadolu’da Hayat ve Hatıratım, Anadolu’da İstiklâl Mücadelesi*, yay. haz. Hamit Pehlivanlı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 77, 87, 93.

¹⁴ Ethem Necdet Karabudak’ın biyografisi karışık olup burada 155’inci Alay Komutan Yardımcılığı yaptığı, Bıyıklıoğlu’nda 154’üncü Alay Komutanlığı, arşivde ise 153’üncü Alay Komutanlığı yaptığı yazmaktadır. *Türk İstiklal Harbi’ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri*, s. 191-192; Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya’da Millî Mücadele*, c. 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s. 359; 8’inci Ordu’nun 15 Kasım 1918 tarihli kuruluşu için bkz. ATASE, *İSH*, 110-9-1-10/67-0-24, 15.11.1334.

Kroki 1: Kütahya, Eskişehir Muharebeleri'nde 12'nci Grup
57'nci Tümen 37'nci Piyade Alayı'nın 14 Temmuz 1921
Tarihli Muharebe Durumunu Gösterir Kroki¹⁵

1.4. Yarbay Mustafa Saffet

Sakarya Meydan Muharebesi'nde 11'inci Tümen Komutanlığı'na vekâlet eden Yarbay Ethem Necdet'in yaralanmasından sonra Görgülü, Yarbay Saffet'in vekâleten komutanlığa atandığını ve ardından yaralandığı belirtilmiştir. Ancak adı "Saffet" olan kişilerin biyografilerine bakıldığında bu görevin yazmadığı görülmüştür. 1 Kasım 1921 tarihli madalya listesinde 236 numaralı madalya sahibinin Yarbay Saffet olduğu ve madalya açıklamasında "*Fırka 11 Kumandanlığı vekâletinde bulunduğu sırada sol cenahta Büyükçalış köyü cenubundaki Taşlıklitepelerde tarafeynce icra kılınan mukabil taarruzda vazifesini hüsn-i fa etmiş ve bu esnada yaralanmıştır.*" yazmaktadır. Madalya beratında görevi 8'inci Tümen Piyade Komutanı olarak yazmakta olup bu görevde iken vekâleten 11'inci Tümen'e atandığı ancak biyografisinde bu vekâletin ve yaralanmanın yazmadığı görülmüştür¹⁶. Yaralandığı tarih Görgülü'de 27 Ağustos 1921 olarak geçse de 11'inci Tümen'in Çalış istikametinde 12'nci Grup'a yardıma geldiği 29 Ağustos 1921 tarihi olduğu değerlendirilmektedir¹⁷. Rahmi Apak, bu durumdan

¹⁵ Kamil Önalp vd., *Kütahya, Eskişehir Muharebeleri*, Kroki-23.

¹⁶ Yarbay Mustafa Saffet'in İstiklâl Madalyası bilgileri için bkz. https://apps.tbmm.gov.tr/arsiv_dis_kullanici/ARSIV_MADALYAview.php?showdetail=&ID=236 (Erişim Tarihi: 24.10.2024).

¹⁷ Cevdet Timur, Ahmet Timural, Rauf Atakan, Alişan Berktaş, *Türk İstiklal Harbi, c.*

bahsetmiş, Yarbay Saffet'in yaralanmasına tanık olmuş ancak tarih belirtmemiştir¹⁸. Kendisinin yaralanmasının ardından yaklaşık iki gün kadar tümene kimin komuta ettiği tespit edilememekle birlikte 1 Eylül'de Albay Abdürrezzak Akbarlas, Sakarya Takip Harekâtında ise Yarbay Ahmet Fuat Bulca tümen komutanlığında ya da vekâletinde bulunmuştur¹⁹. Bu bilgiler ışığında aranan kişinin Yarbay Mustafa Saffet olduğu kesinleşmiştir.

1.5. Yarbay Mustafa Nuri Doyurancı

Demirci Mehmet Efe harekâtında Güney Cephesi Komutanlığı ile 12'nci Kolordu Komutanlığı arasında yapılan yazışmada “57'nci Tümen olayları ve Yarbay Mustafa bu işe yeterli midir; Güneye hareket edecek kuvvetleri Yarbay Nazmi komutasına vermek istiyorum. Onun da yoldaki düşüncesi nedir?” ile “Yarbay Mustafa, yine 57'nci Tümen ile Çal'da kalır ve Ortaköy'de 37'nci Alay'dan bir tabur ile bir dağ topu bırakılır ki Yunanlılar bütün kuvvetin çekilmesinden şüphelenerek bir harekât yapmasın” ifadeleri geçmektedir²⁰. Burada adı geçen kişinin Yarbay Mustafa Nuri Doyurancı olduğu biyografisinden tespit edilmiştir²¹.

1.6. Yarbay Zeynelabidin Atabay

Fahrettin Altay hatıratında, 12'nci Kolordu Komutanı iken İstiklâl Harbine katılma konusunda ikna edilmek için Nisan 1920 başlarında isteği dışında Albay Refet Bey tarafından Ankara'ya götürülmüş ve Konya İstasyon Komutanı Kaymakam Abidin'i yerine vekil bıraktığını

2, *Batı Cephesi*, Ks. 5, Kitap 2, *Sakarya Meydan Muharebesi (23 Ağustos-13 Eylül 1921) ve Sonraki Harekât (14 Eylül-10 Ekim 1921)*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1973, s. 108.

¹⁸ Rahmi Apak, *Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s. 246-252.

¹⁹ *Birinci Dünya Savaşına Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, c. 2, yay. haz. Hülya Toker, Nurcan Aslan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009, s. 83-85; *Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, s. 171-173.

²⁰ Kâmil Önalp, *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi*, Ks. 3, *Birinci, İkinci İnönü, Ashhanlar ve Dumlupınar Muharebeleri (9 Kasım 1920-15 Nisan 1921)*, c. 2, yay. haz. Selim Turhan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s. 57.

²¹ *Türk İstiklâl Harbine Katılan Alay ve Tugay Komutanlarının Biyografileri*, c. 1, yay. haz. Betül Turan, Nurcan, Aslan, Zafer, Erzan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010, s. 173-175.

belirtmiştir²². Bu kişinin Kaymakam Zeynelabidin Atabay olduğu T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı arşivinde bulunan madalya belgesinden tespit edilmiştir²³. Belge içeriğine bakıldığında kendisinin özlük dosyasının bulunmadığı ve yaklaşık altı yıl süren bir yazışmanın ardından toplanan kurul tarafından durumunun netleştirildiği ve varislerine madalya verildiği yazmaktadır.

1.7. Binbaşı Rüştü Akın

Görgülü'de Trakya Millî Mücadelesi ile Gediz ve İkinci İnönü Muharebeleri'ne katılan birlik kuruluşları verilirken 12'nci Kolordu Kurmay Başkanı Vekili olarak Binbaşı Rüştü ismi yazılmıştır²⁴. Burada belirtilen kişi "Filibeli Rüştü" olarak bilinen Korgeneral Rüştü Akın'dır. Altay hatıratında, Rüştü Bey'in Nisan 1919'a kadar *kolordu kurmayı* olarak görev yaptığını ve bu ay içinde İstanbul'a atandığını belirtmiştir²⁵. Rüştü Akın'ın biyografisinde ise Mayıs 1921'e kadar bu görevde bulunduğu belirtilmiştir. Bıyıklıoğlu, Rüştü Akın'ın Trakya'da 1920 yılı ortalarında "Batı Trakya Kuvayı Milliye Kumandanı" olarak atandığını, Trakya'nın elden çıkmasından sonra kendisi de dâhil bazı üst düzey subayların Anadolu'ya geçmesi için Fevzi Paşa'nın emir verdiğini belirtmektedir²⁶. Bahsedilen subayların biri hariç diğerlerinin Anadolu'ya geçtiği belirtilmişken, Rüştü Akın hakkında bir bilgi verilmemiştir. *Kara Harp Okulu Tarihçesi*'nde ise Rüştü Akın'ın Mayıs 1919-Haziran 1920 ve Şubat 1921-Nisan 1922 arası okulun müdür yardımcısı olarak bulunduğu yazmaktadır²⁷. Bu görevde iken Anadolu'ya çağrılarak, Mayıs 1922'de 11'inci Tümen 70'inci Piyade Alay Komutanlığına atanmış, Büyük Taarruz ve devamında yapılan takip harekâtında görev yapmıştır²⁸. 1923 yılı içinde ise 6'ncı Kolordu Kurmay Başkanlığı'na atanmıştır.

²² Fahrettin Altay, *Görüp Geçirdiklerim On Yıl Savaş ve Sonrası (1912-1922)*, İnsel Yayınları, İstanbul 1970, s. 231-235.

²³ Zeynel Abidin Atabay'ın Madalya belgesi, *BCA*, 30-11-1-0/559-12-16, 30.03.1982.

²⁴ İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, s. 289, 345, 355.

²⁵ Altay, *Görüp Geçirdiklerim On Yıl Savaş ve Sonrası*, s. 184.

²⁶ Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, c. 1, s. 325, 385.

²⁷ *Harp Okulu Tarihçesi (1834-1945)*, Harp Okulu Matbaası, Ankara 1945, s. 46.

²⁸ *Türk İstiklâl Harbine Katılan Alay ve Tugay Komutanlarının Biyografileri*, c. 2, yay. haz. Betül Turan, Nurcan Aslan ve Zafer Erzan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010, s. 457-458.

1.8. Binbaşı Ahmet Cemal

Kütahya ve Eskişehir Muharebelerinde 4'üncü Tümen Komutanı Yarbay Mehmet Nazım Yücel, 15 Temmuz 1921 tarihinde tümeninin iki alayı ile Yumruçal-Nasuhçal bölgesinin savunulması amacıyla yeni görev bölgesine gelmiştir²⁹. Tümen komutanı mevzilenme sırasında 58'inci Piyade Alayı'nın mevziye girmişken 40'ıncı Piyade Alayı'nın ise mevzilenmesi gereken tepede olmadığını görmüştür. Bölgenin önemli olması sebebiyle karargâhı ve süvari takımı ile tutulması gereken tepeye ilerlerken daha önceden bölgeye sızan bir Yunan birliğinin açtığı ateşte başta kendisi olmak üzere çok sayıda personel şehit olmuş veya yaralanmıştır³⁰. Muharebe esnasında 40'ıncı Piyade Alay Komutanı'nın ismi veya tümen komutanının şehit olmasından sonra alay komutanının durumu ile ilgili bir bilgi belirtilmemiştir³¹. Görgülü, 40'ıncı Piyade Alay Komutanı'nın Binbaşı Ahmet Cemal olduğunu belirtmiş olup biyografisine bakıldığında ise sadece bu görevin yazıldığı görülmüştür³². Yapılan araştırmada uzun zaman terfi edemediği görülen Binbaşı Ahmet Cemal, 189'uncu Piyade Alayı 1'inci Tabur Komutanı iken 9 Ekim 1929'da yaş haddinden emekli olmuş, 27 Kasım 1929'da binbaşı rütbesine eşit olan 3'üncü Sınıf Askerî Muamelat Memurluğu ile tekrar hizmete alınmıştır. 30 Ağustos 1931'den geçerli olmak üzere yarbay rütbesi eşiti olan 2'nci Sınıf Askerî Muamelat Memurluğu'na terfi etmiştir. 27 Şubat 1927'de ise İstiklâl Madalyası ile ödüllendirildiği tespit edilerek hakkında başka bir bilgiye henüz ulaşılammıştır³³.

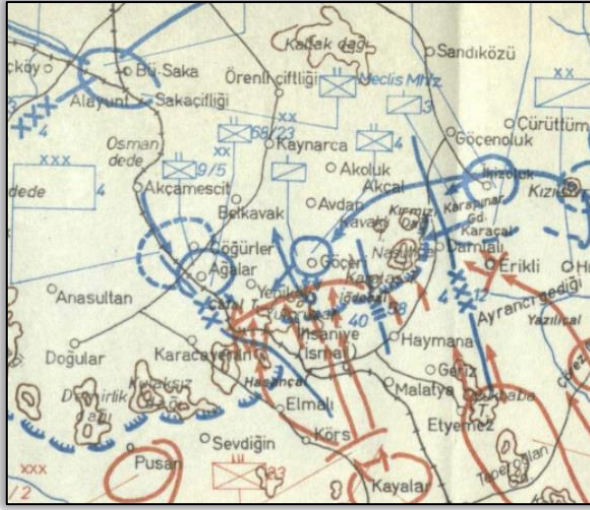
²⁹ Kütahya merkez ilçesine bağlı Çöğürler Köyü doğu-güneydoğusunda bulunan Yumruçal Tepe-Nasuhçal Tepelerinin olduğu bölgedir.

³⁰ Önceden tümende görevli olan İdikut olay sırasında tümende olmamakla birlikte 40'ıncı Piyade Alay Komutanı'nı "alkolik" olmakla suçlamıştır. Bkz. İhsan İdikut, *İdeal Komutanlarımızdan 4'üncü Fırka Kumandanı Miralay Şehit Nazım Bey*, Şirket-i Mürettebiye Basımevi, İstanbul 1952, s. 119-123.

³¹ Kamil Önalp vd., *Kütahya, Eskişehir Muharebeleri*, s. 276-277.

³² İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, s. 356, 363; *Türk İstiklâl Harbine Katılan Alay ve Tugay Komutanlarının Biyografileri*, c.1, s. 135.

³³ Emeklilik belgesinde son görevinin 189'uncu Piyade Alay Komutanı, tekrar hizmete alınma belgesinde ise 189'uncu Piyade Alayı 1'inci Tabur Komutanı olduğu yazmaktadır. Emeklilik belgesi, BCA, 30-10-1-0/50-28-16,9.10.1929, s. 4; Tekrar hizmete alınma belgesi için BCA, 30-10-1-0/52-34-17, 27.11.1929, s. 3; Terfi belgesi, BCA, 30-10-1-0/65-22-16, 27.08.1931, s. 76, 83. (Sayfaların arşive karışık yüklendiği görülmüştür. 76 ve 83. sayfada bilgileri bulunmaktadır.); madalya bilgisi, BCA, 30-10-1-0/52-34-17, 27.02.1927, s. 12.

Kroki 2: Kütahya-Eskişehir Muharebeleri'nde 4'üncü Tümen 40'ıncı ve 58'inci Piyade Alaylarının 15 Temmuz 1921 tarihli muharebe durumunu gösterir kroki³⁴

1.9. Yüzbaşı Cemil Tahir Taner

24 Ekim 1920'de yapılan Gediz Muharebesi ve 6-11 Ocak 1921 tarihleri arasında yapılan Birinci İnönü Muharebesine ait birlik kuruluşlarında 24'üncü Tümenin Kurmay Başkanı olarak Yüzbaşı Cemil ismi belirtmiş olup bu kişi hakkında başkaca bir bilgi bilinmemektedir³⁵. Biyografisine ulaşamamış ancak kendisinin kurmay subay olması dolayısıyla aranacak kişi sayısı azalmış olup bir akademik çalışma vasıtasıyla bu kişinin Cemil Tahir Taner olduğu netlik kazanmıştır³⁶. Kendisi bu görevden önce 61'inci Tümen Kurmay Başkanlığı'nda, Büyük Taarruz' da ise 1'inci Ordu Harekât Şubesi Müdürlüğü'nde bulunmuştur.

³⁴ Kamil Önalp vd., *Kütahya, Eskişehir Muharebeleri*, Kroki-24.

³⁵ İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, s. 344-350; Kamil Önalp, *Birinci, İkinci İnönü, Aslıhanlar ve Dumlupınar Muharebeleri*, s. 39.

³⁶ Gürsoy Şahin, "Bir Savaş İki Kardeş: Büyük Taarruz'da Görev Alan Kurmay Binbaşı Mustafa Şemsettin (Taner) ve Kurmay Binbaşı Cemil Tahir (Taner)'in Meslek Hayatlarından Bazı Kesitler", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 100. Yılında Kocatepe-Büyük Taarruz Özel Sayısı (Kasım 2022), c. 8, s. 181.

1.10. Hüseyin Hüsnü Tankut

Görgülü, Kütahya ve Eskişehir Muharebeleri ile Sakarya Meydan Muharebesinde 1'inci Piyade Tümeni Kurmay Başkanı olarak Yüzbaşı Mehmet Hüsnü Ersü adını belirtmiştir³⁷. Ersü, 1927 yılı Harp Akademisi mezunu olduğundan üç yıl eğitim veren okula 1924 yılında girmesi gerekmektedir. İsim yanlışlığı olma ihtimali üzerine yapılan araştırmada kendisi hakkında yıllıkta yazılan aşağıdaki ifadelerin görülmesi üzerine “kurmay başkanı olan kişinin Hüseyin Hüsnü Tankut” olduğu, kesinleşmiştir:

“Harp Akademileri öğrenimini tamamlamak üzere, emsali ile birlikte 1923 yılında Akademiye gelmiş ise de, kendisinin Şerifpaşa Konağında okurken almış olduğu diplomasının bulunduğunu ve kurmaylığının da Sakarya Meydan Muhaberesini müteakip 1'inci Tümen Komutanı bulunan Abdurrahman Nafiz Gürman'ın Kurmay Başkanı iken onanmış olduğunu, keza 26 Ağustos 1922 tarihinde başlayan Büyük Taarruzda 3'üncü Harekât Şubesinde görev aldığını ileri sürerek, liyakatini göstermiş bulunduğunu bu nedenle 1923-1924 öğretim yılındaki 3'üncü sınıfı okumayacağını bildirmiş ve ordudan ayrılmıştır. Bir süre İstanbul'da Eminönü'nde sarraflık yapmıştır.”³⁸

Bu bilgiler ve akademi sınıf bilgileri incelendiğinde kendisinin 1919-1921 yılları arasında İstanbul'da akademiye eğitim gördüğü ve 1921 yılı içinde Anadolu'ya geçerek yukarıda belirtilen birliklerde görev yaptığı, 3 Kasım 1924'te askerlikten istifa ettiği ve 21 Mart 1927'de İstiklâl Madalyası ile ödüllendirildiği tespit edilmiştir³⁹.

³⁷ İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, s. 362, 373, 378.

³⁸ Turgut Yurdabak, *Harp Akademilerinin 127 Yılı (Şeref Dolu Yıllar 1848-1975)*, s. 63 (Eserin sayfa numaralandırma şekli farklı olup, pdf. 270-271.sayfadır.).

³⁹ Hüseyin Hüsnü Tankut'un istifa belgesinde başlığın bulunduğu ancak içerikte başka belgenin bulunduğu görülmüştür. *BCA*, 30-11-1-0/8-29-13,3.11.1924; Madalya evrakı, *BCA*, 30-11-1-0/30-6-6,21.03.1927, s.72; Turgut Yurdabak, *Harp Akademilerinin 127 Yılı (Şeref Dolu Yıllar 1848-1975)*, s. 62.

1.11. Yüzbaşı Mehmet İzzettin Aksalur

Kütahya ve Eskişehir Muharebeleri (10-24 Temmuz 1921) ile Sakarya Meydan Muharebesinde (23 Ağustos-13 Eylül 1921) 23'üncü Tümen Kurmay Başkanı olarak Yüzbaşı İzzettin adı geçmektedir⁴⁰. Bu isimde Harp Akademisi mezunları sorgulandığında rütbesi itibariyle sadece Mehmet İzzettin Aksalur (Adı genelde “İzzet” olarak geçmektedir)'un uyumlu olduğu görülmüştür. Ayrıntılı biyografisine erişim imkânımız bulunmamakla birlikte kendisinin Güney Cephesi emrinde görev yapmış olması, Mayıs 1921'e kadar 23'üncü Tümen'in bu cephenin emrinde bulunması, her ne kadar yukarıda belirtilen iki muharebede Güney Cephesi Komutanlığı olmasa da kendisinin Sakarya'daki *takip harekâtına* kadar bu görevde bulunduğu değerlendirilmektedir.

2. Az Bilgi Sahibi Olunan Karargâh ve Birliklerin Tespiti

1922-1923 döneminde Batı Cephesi'nde bulunan bir ordu karargâhı ile El-Cezire Cephesi'nde bulunan ve lağvedileceği zaman ismine rastlanan bir tümen hakkında elde edinilebilen bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

2.1. İkinci Ordu Kurmay Başkanlığı

İkinci Ordu, Yakup Şevki Paşa komutasında ve Batı Cephesine bağlı olarak 18 Kasım 1921'de Bolvadin merkezli olarak teşkil edilmiştir. Büyük Taarruz ve devamında yapılan *takip harekâtına* katılan ordu, Lozan Konferansı döneminde Balıkesir merkezli olarak Çanakkale Boğazı'na yapılması düşünülen harekât için konuşlanmıştır. Teşkilinden Ekim 1922'ye kadar Albay Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet kurmay başkanlığı görevinde bulunmuş olup, kendisinin 1'inci Piyade Tümeni Komutanlığı'na atanmasının ardından bu görevde kim veya kimlerin bulunduğu belirtilmemiştir. Kurmay başkanlarını anlatan bir biyografi yayını tespit edilememiş olup yapılan araştırmada 6'ncı Kolordu Kurmay Başkanı Yarbey Mehmet Nihat Kirizman'ın bu göreve atandığı tespit edilmiştir⁴¹. 4 Aralık 1922'de ordu komutanı Yakup Şevki Paşa tedavi

⁴⁰ İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, s. 362-371; Kamil Önalp vd., *Kütahya, Eskişehir Muharebeleri*, s. 53.

⁴¹ Sezgin Kaya, “Bursalı Mehmet Nihat Bey”, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, Sayı 18 (2015), s. 739.

amacıyla komutadan ayrılınca ordu bağılısı olan 2'nci ve 6'ncı Kolordular doğrudan Batı Cephesi Komutanlığı'na bağlanmış, ordu karargâhı ise lağvedildiği 15 Ağustos 1923'e kadar faaliyetini sürdürmüştür⁴². Mayıs-Ağustos 1923 arası kurmay başkanlığında 1921 yılı içinde Doğu Cephesi Kurmay Başkanlığı'nda bulunan Albay Kadri Demirkaya görev yapmıştır. Biyografisinde 1921 yılında ordu kurmay başkanlığında bulunduğu yazmakta olup sehven yazıldığı değerlendirilmektedir⁴³. 1928 yılında İzmir'de kaza sonucu şehit olan Yarbay Mehmet Nihat Kirizman ve Cumhuriyet döneminde emekli olduktan sonra Urfa Valiliği yapan Albay Kadri Demirkaya'nın Kurmay Başkanlığı'nın merkezi olan Balıkesir'de yine aynı yerde konuşlu 2'nci Kolordu Komutanı Ali Hikmet Ayerdem'in de olduğu 1923 yılı içerisinde çekilen fotoğraflarda bulunduğu görülmüştür⁴⁴. Albay Kadri Demirkaya'nın biyografisinde sınıfı topçu olarak yazmakta olup, generalliğe terfi listesinde kurmay albay rütbesinde iken sicilinde eski alfabe ile istihkâm kısaltması yazdığı görülmüştür⁴⁵. Harp Okulu'ndan mezun olan subaylardan seçilenler o dönemde hemen Harp Akademisine başlamış, kurmay subay olarak mezun olduktan sonra atandıkları ordu komutanlıklarında piyade, süvari ve topçu birliklerinde staj yapmıştır. Halit Akmansü örneğinde olduğu gibi kendisinin biyografisinde de ilk topçu birliğinde görev yaptığı yazdığından sınıfının sehven topçu yazıldığı değerlendirilmektedir.

2.2. Mürettep Piyade Tümeni

İstiklâl Harbi'nde El-Cezire Cephesi bölgesinde meydana gelen olayları anlatan yayınlar bulunmakta olup, Ağustos 1922-Eylül 1923 arası dönem ile ilgili erişim sağlanabilen kaynaklarda çok az bilgi bulunmaktadır. Doğu ve El-Cezire Cephesi birlikleri ile Musul bölgesine harekât yapılması düşünülmüş ancak Lozan görüşmelerinin devam etmesi ve bir süredir bölgede bulunan Özdemir Bey müfrezesinin

⁴² Abidin Tüzel, *Türk İstiklâl Harbi*, c. 2, yay. haz. Güngör Cebecioğlu, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1995, s. 161.

⁴³ *Birinci Dünya Savaşına Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, c. 3, yay. haz. Hülya Toker ve Nurcan Aslan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009, s. 278-280.

⁴⁴ İlgili fotoğraflar ekler bölümünde bulunmaktadır. Altuğ Oymak, *Balıkesir'in Komutanı Ali Hikmet Paşa*, Mazideki Balıkesir Yayınları, Balıkesir 2014, s. 19, 55.

⁴⁵ *Birinci Dünya Savaşına Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, c. 3, s. 278-280; *BCA*, 30-11-1-0/33-21-12, 29.08.1927; *BCA*, 30-18-1-2/23-65-3, 20.09.1931.

başarısız olması neticesinde harekât yapılamamıştır⁴⁶. *Askerî Tarih Belgeleri Dergisi*'nin 2023 yılında yayımlanan sayısında, Genelkurmay Başkanlığının 5 Ağustos 1923 tarih ve 7337 numaralı emri gereğince Türk ordusunun yeniden yapılanmasına başlanılmış olup bu esnada adı “Mürettep Piyade Tümeni” olan ve lağvedilmesi kararlaştırılan bir tümenin bulunduğu öğrenilmiştir⁴⁷. Bu bilgiye o zamana kadar araştırmacıların erişimine sunulan kaynaklarda pek rastlanılmamış olup tümen hakkında çok az bilgiye ulaşılmıştır. 1922 yılı kasım veya aralık aylarında teşkil edildiği değerlendirilen Mürettep Piyade Tümeni'nin bağlısı alaylarından birinin 14'üncü Piyade Alayı olduğu belirtilmiştir. Bu alay önceden 5'inci Piyade Tümeni kuruluşunda olup Batı Cephesi'nde iken tümeni ile birlikte 13 Eylül 1921'de lağvedilmiştir. 1921 sonu ile 1922 yılı içinde bir dönemde tekrar teşkil edildiği değerlendirilmekte olup Silvan merkezli tümenin komutan vekili olarak biyografilerde Yarbay Ahmet Cemil adına rastlanılmıştır⁴⁸. 14'üncü Piyade Alay Komutanlığı'nda ise Yarbay Ali Demir'in bulunduğu tespit edilmiştir. Tümenin diğer alayının Aralık 1922'de teşkil edilen 75'inci Piyade Alayı olduğu, Doğu Cephesinden El-Cezire Cephesi'ne intikal eden Van ve Iğdır Sınır Alayları ile 6'ncı Piyade Alayı'nın 3'üncü Tabur'undan teşkil edildiği, bu iki alay ile adı belirtilmeyen diğer birliklerden yine aynı ay içinde Mürettep Piyade Tümeni'nin teşkil edildiği belirtilmiştir⁴⁹. 75'inci Piyade Alayı'nın komutanının kim olduğuna dair mevcut biyografilerde henüz bir bilgiye rastlanılmamıştır.

⁴⁶ Abidin Tüzel, *İstiklâl Harbinin Son Safhası*, s. 162-165; Ahmet Hulki Saral, *Türk İstiklâl Harbi*, c. 4, yay. haz. Atike Kaplan ve Alev Keskin, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009, s. 310-316.

⁴⁷ “Lozan Barış Antlaşması Sonrası Ordunun Yeniden Teşkilatlanması”, *Askerî Tarih Belgeleri Dergisi (ATBD)*, Sayı 153 (Temmuz 2023), s. 31, 46, 132.

⁴⁸ *Birinci Dünya Savaşına Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, c. 2, s. 414-415.

⁴⁹ *İstiklâl Harbinin Baytari Harp Tarihi, Methal-Merkez ve Umumî Cephe*, Askerî Matbaa, İstanbul 1933, s. 50. Biyografilere göre, Iğdır Sınır Alay Komutanı Yarbay Ali Demir, 30 Aralık 1922'de 14'üncü Piyade Alay Komutanı, Van Sınır Alay Komutanı Yarbay Necmettin Sarana ise tarih belirtilmeden 41'inci Piyade Alay Komutanlığı'na tayin edilmiştir. *Türk İstiklâl Harbine Katılan Alay ve Tugay Komutanlarının Biyografileri*, c. 2, s. 190-192, 327-328.

Sonuç

Türk İstiklâl Harbi'ne katılan kadronun büyük bölümü bilinmekle birlikte bir bölümü ise sadece bu alanda çalışanlar ve araştırmacılar tarafından bilinmektedir. Kaynaklarda geçen bazı kişilerin sadece adları bilindiğinden sonradan bu kişilerin kim oldukları veya akıbetleri ile ilgili bilgi edinilememiştir. Dönemi anlatan kitapların bir bölümü ise yüzeysel açıklamalar yahut düzenlemeler yaparak bu konuları atlamış, yine konu ile ilgili bazı akademik çalışmalar ise önemli kaynaklardaki yanlışları aynen alarak kaynak olarak göstermiştir. Birkaç yıldır arşivlerin kısmen kullanıma açılmasıyla İstiklâl Harbi içerisinde adı geçen ancak ayrıntılı bilgi verilemeyen bazı kişi ve birimleri inceleme imkânı bulunmuştur. İstiklâl Harbi'nin hemen başlarında Kastamonu'da millî iradenin oluşmasını sağlayan Albay Osman isimli kişinin Osman Nuri Büyükalpan olduğu tespit edilmiştir. İstiklâl Harbi'nin başından sonuna kadar cephe ve cephe gerisinde önemli hizmetlerde bulunan ve 2024 yılına kadar yayımlanan kitaplarda topçu sınıfından olduğu belirtilen Halit Akmansü'nün kurmay subay olmadan önce aslında piyade sınıfından mezun olduğu tespit edilmiştir.

Kütahya ve Eskişehir Muharebelerinde hem şehit hem de yaralı olarak belirtilen Yarbay Ethem Necdet'in 37'nci Piyade Alay Komutanı olduğu, Sakarya Meydan Muharebesi'nde ise 11'inci Tümen Komutan Vekili olarak görev yaptığı ve Beylikköprü Muharebesi'nde yaralandığı anlaşılmıştır. Sakarya Meydan Muharebesi'nde 23 Ağustos-13 Eylül 1921 tarihleri arasında dört tümen komutanı değiştiren 11'inci Piyade Tümeni'nin bu muharebede yaralanan ama adları resmî kitaplarda olmayıp hatıratlarda geçen iki komutanının Yarbay Ethem Necdet Karabudak ile Yarbay Mustafa Saffet oldukları tespit edilmiştir. Türk İstiklâl Harbi ve Cumhuriyet döneminde önemli görevlerde bulunan Rüştü Akın hakkında yazılan yanlış bilgilerin tespiti yapılmış, adı pek bilinmeyen ancak kolordu komutan vekilliği yapan ve Konya İstasyon Komutanı iken vefat eden Zeynelabidin Atabay hakkında edinilen bilgiler aktarılmıştır. 40'inci Piyade Alay Komutanı olup, Kütahya ve Eskişehir Muharebeleri'nden sonra hakkında bilgi edinilemeyen Binbaşı Ahmet Cemal'in Cumhuriyet döneminde görevde bulunduğu ve madalya aldığı tespit edilmiş ancak 1931 yılı sonrası ile ilgili bilgi elde edilememiştir. 1922 sonu ile Ağustos 1923 arası El-Cezire Cephesi sorumluluk alanında faaliyette bulunduğu yakın zamanda açıklanan bilgi ile öğrenilen Mürettep Piyade Tümeni'nin olduğu görülmüş ancak

önemli bir faaliyetine rastlanmamıştır. 1920-1922 döneminde bazı ordu ve tümenlerin komutan ve kurmay başkanlıklarında bulunan kişilerin bilgileri erişim sağlanabilen kaynaklardan açıklanmıştır. Bu kapsamda biyografilerinde eksik bilgileri olan Ethem Necdet Karabudak, Mustafa Saffet, Kadri Demirkaya ve Mehmet Nihat Kirizman'nın görevleri netleşmiştir.

105 yıl önce başlayan Türk İstiklâl Harbi'ne katılanların isimlerinin tamamını şu an için bilmemiz mümkün değildir ancak üst kademelerdeki kişilerin ve neler yaptıklarının bilindiği takdirde o dönemi anlamamız daha da kolaylaşacaktır. Resmî arşivlerin tamamı ile muharebelere katılan tabur, bölük ve takım komutanlarının askerî safahatları ilgili kurumlar tarafından araştırmacıların erişimine açıldığı takdirde başta İstiklâl Harbi olmak üzere askerî tarih yazımının artık “daha sonra”, “yılı başı”, “ay ortası”, “sonraları” gibi net olmayan tarih ve bilgilerden kurtarılacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Arşiv Kaynakları / Archival Sources

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı Askerî Tarih Arşivi, İstiklâl Harbi Arşivi (=İSH).

İSH, 110-9-1-10/67-0-24, 15.11.1334

İSH, 110-9-1-10/46-0-51, 1.01.1335

İSH, 110-9-1-10/63-0-8, 7.01.1336

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi (=BCA)

BCA, 30-11-1-0/8-29-13, 3.11.1924

BCA, 30-11-1-0/16-36-4, 6.08.1925

BCA, 30-11-1-0/29-41-1, 23.11.1926

BCA, 30-10-1-0/52-34-17, 27.02.1927

BCA, 30-11-1-0/30-6-6, 21.03.1927

BCA, 30-11-1-0/33-21-12, 29.08.1927

BCA, 30-10-1-0/50-28-16, 9.10.1929

BCA, 30-10-1-0/52-34-17, 27.11.1929

BCA, 30-10-1-0/65-22-16, 27.08.1931

BCA, 30-18-1-2/23-65-3, 20.09.1931

Araştırma ve İnceleme Eserleri / Secondary Sources

“Lozan Barış Antlaşması Sonrası Ordunun Yeniden Teşkilatlanması”, *Askerî Tarih Belgeleri Dergisi*, Sayı 153 (Temmuz 2023), s. 1-316

ALTAY, Fahrettin, *Görüp Geçirdiklerim On Yıl Savaş ve Sonrası (1912-1922)*, İnsel Yayınları, İstanbul 1970

APAK, Rahmi, *Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988

ATATÜRK, Kemal, *Nutuk (1919-1927)*, yay. haz. Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2003

Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri (Alay ve Daha Üst Birlik Komutanları), yay. haz. Hülya Toker, Gülhan Barlas ve Nurcan Fidan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2004

- BIYIKLIOĞLU, Tevfik, *Trakya'da Millî Mücadele*, c. 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992 (3. Baskı)
- Birinci Dünya Savaşına Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, c. 2, yay. haz. Hülya Toker ve Nurcan Aslan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009
- Birinci Dünya Savaşına Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, c. 3, yay. haz. Hülya Toker ve Nurcan Aslan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009
- GÖĞEM, Ziya, *Kurmay Albay Dadaylı Halit Beğ Akmansü (1884-1953)*, c. 1-2, İstanbul Halk Matbaası, İstanbul 1954
- GÖRGÜLÜ, İsmet, *On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922, Balkan-Birinci Dünya ve İstiklâl Harbi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014 (2. Baskı)
- Harp Okulu Tarihçesi (1834-1945)*, Harp Okulu Matbaası, Ankara 1945
- İDİKUT, İhsan, *İdeal Komutanlarımızdan 4'üncü Fırka Kumandanı Miralay Şehit Nazım Bey*, Şirketi Mürettibiye Basımevi, İstanbul 1952
- İstiklâl Harbinin Baytari Harp Tarihi, Methal-Merkez ve Umumî Cephe*, Askeri Matbaa, İstanbul 1933
- KAYA, Sezgin, "Bursalı Mehmet Nihat Bey", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, Sayı 18 (2015), s. 705-741
- KÖPRÜLÜ, Ali Kadri, *Anadolu'da Hayat ve Hatıratım, Anadolu'da İstiklâl Mücahedeşi*, yay. haz. Hamit Pehlivanlı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011
- OYMAK, Altuğ, *Balıkesir'in Komutanı Ali Hikmet Paşa*, Mazideki Balıkesir Yayınları, Balıkesir 2014
- ÖKSE, Necati vd., *Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1989
- ÖNALP, Kâmil vd., *Türk İstiklâl Harbi, c. 2, Batı Cephesi Ks. 4, Kütahya, Eskişehir Muharebeleri (15 Mayıs 1921-25 Temmuz 1921)*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1974

- ÖNALP, Kâmil, *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi Ks. 3, Birinci, İkinci İnönü, Aslıhanlar ve Dumlupınar Muharebeleri (9 Kasım 1920-15 Nisan 1921)*, c. 2, yay. haz. Selim Turhan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999 (3. Baskı)
- SARAL, Ahmet Hulki *Türk İstiklâl Harbi Güney Cephesi*, c. 4, yay. haz. Atike Kaplan ve Alev Keskin, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009
- ŞAHİN, Gürsoy, “Bir Savaş İki Kardeş: Büyük Taarruz’da Görev Alan Kurmay Binbaşı Mustafa Şemsettin (Taner) ve Kurmay Binbaşı Cemil Tahir (Taner)’in Meslek Hayatlarından Bazı Kesitler”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 100. Yılında Kocatepe-Büyük Taarruz Özel Sayısı (Kasım 2022), c. 24, s. 176-193
- TİMUR, Cevdet vd., *Türk İstiklal Harbi, Batı Cephesi, Ks. 5, Kitap 2, Sakarya Meydan Muharebesi (23 Ağustos-13 Eylül 1921) ve Sonraki Harekât (14 Eylül-10 Ekim 1921)*, c. 2, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1973
- Türk İstiklâl Harbine Katılan Alay ve Tugay Komutanlarının Biyografileri*, c. 1, yay. haz. Betül Turan, Nurcan Aslan ve Zafer Erzan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010
- Türk İstiklâl Harbine Katılan Alay ve Tugay Komutanlarının Biyografileri*, c. 2, yay. haz. Betül Turan, Nurcan Aslan ve Zafer Erzan Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010
- TÜZEL, Abidin *Türk İstiklâl Harbi Batı Cephesi, Ks. 6, Kitap 4, İstiklâl Harbinin Son Safhası*, c. 2, yay. haz. Güngör Cebecioğlu, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1995
- YURDABAK, Turgut, *Harp Akademilerinin 127 Yılı (Şeref Dolu Yıllar 1848-1975)*, Harp Akademileri Yayınları, İstanbul 1975
- YURDABAK, Turgut, *Harp Akademilerinin 132 Yılı (Şeref Dolu Yıllar 1848-1980)*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1980

İnternet Kaynakları / Online Sources

https://apps.tbmm.gov.tr/arsiv_dis_kullanici/ARSIV_MADALYAview.php?showdetail=&ID=235 (erişim tarihi: 23.10.2024)

https://apps.tbmm.gov.tr/arsiv_dis_kullanici/ARSIV_MADALYAview.php?showdetail=&ID=236 (erişim tarihi:23.10.2024)

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'ne yapılan 2400915096 sayılı başvuru cevabı

EKLER

Ek 1: Makalede adı geçen kişilerin tespit edilen kimlik bilgileri ve Türk İstiklâl Harbi Durumları (Sicil Sırasına Göre)

Adı Soyadı Son Rütbesi/Sicili Baba Adı-Memleket/Doğum Yeri (Doğum-Ölüm Tarihi)	Taltifler Emeklilik Durumu	İstiklâl Harbi'nde Görevleri Tespit Edilen Tarihler Katıldığı Muharebeler
Yarbay Zeynelabidin ATABAY Yarbay / 1296-P.44 Ahmet Şükrü-Yenipazar (1859-1921)	M: 30.03.1982 ET: 27.06.1921 (Görevde vefat)	Konya İstasyon Komutanı (?-1921)
Yarbay Mustafa Saffet Albay / 1307-P.13 İbrahim Ethem-Paşabahçe (1868-1934)	R: 15.10.1921 (Albay) M: 1.11.1921 ET: 23.10.1928	Ankara Komutanlığı Divanı Harp Başkanı (1920) Konya Tahkik Heyeti'nde (1920) 8'inci Tümen Piyade Tugay Komutanı (KEM+SMM) 11'inci Tümen Komutan Vekili (SMM) Adana Askerlik Dairesi Başkanı (1922)
Albay Osman Nuri BÜYÜKALPAN Albay / 1309-Sah.Top.1 Ali-Üsküdar (1873-1949)	EH: 1895 ET: 6.08.1925 M: 23.11.1926	5'inci Kolordu Ahzı Asker Heyeti Başkanı (1919) Kastamonu ve Havalisi Komutanı (1919-?)
Yarbay Mustafa Nuri DOYURANCI Albay / 1311-C.P.180 Mustafa-Keçeciler (1877-1951)	R: 1.09.1922 (Albay) T: 5.04.1925 M: 23.11.1926 ET: 3.09.1930	24'üncü Tümen 2'nci Piyade Alay Komutanı (1919) 23'üncü Tümen 132'nci Piyade Alay Komutanı (1920) Çal Mıntıka Komutanı (1920) Denizli Askerlik Dairesi Kalem Başkanı (1920) 57'nci Tümen Komutan Vekili (1920) Depo Kıtaatı Müfettiş Yardımcısı (?) Ankara Ümera Divanı Harp Üyesi (1923) Adapazarı Divanı Harp Üyesi (1923)
Yarbay Ahmet Cemil Albay / 1313-P.101 Mehmet Hadi-Harput (1877-1930)	R: 1.03.1922 (Yarbay) M: 23.11.1926 ET: 6.09.1930 (Görevde vefat)	11'inci Kolordu Asker Alma Heyetinde (1920) Mardin Askerlik Dairesi Başkanı (1921) Diyarbakır Merkez Komutanı (1922)

		Silvan Mürettep Piyade Tugay Komutanı (1922) Mürettep Piyade Tümeni Komutan Vekili (1922-1923)
Binbaşı Ahmet Cemal 2.Sınıf Muamelat Memuru (=Yarbay) 1315-P.384 Tahir-Erzurum (1877-?)	M: 27.02.1927 ET: 9.10.1929 (Binbaşı) HA: 27.11.1929 (2.S.Mu.Ml.)	4'üncü Tümen 40'ıncı Piyade Alay Komutanı (1921)
Albay Kadri DEMİRKAYA Tümgeneral / 1318-İs.1 Rüştü-Çukurçeşme (1884-1949)	EH: 1905 R: 15.10.1921 (Albay) M: 23.11.1926 ET: 30.09.1931	Doğu Cephesi Kurmay Başkanı (1921) 2'nci Ordu Kurmay Başkanı (1923)
Yarbay Ethem Necdet KARABUDAK Albay / 1318-P.31 Ahmet-Aydın (1882-1946)	EH: 1905 (Mümtaz) R: 1.03.1921 (Yarbay) R: 31.08.1922 (Albay) M: 01.11.1921 T: 04.09.1922 ET: 03.02.1925	49'uncu Tümen 153'üncü Piyade Alay Komutanı (1918) ve 154'üncü Piyade Alay Komutanı 57'nci Tümen 37'nci Piyade Alay Komutanı (KEM) 11'inci Tümen Komutan Vekili (SMM) 14'üncü Tümen Komutanı (BT)
Albay Hüseyin Hüsnü Emir ERKİLET Tümgeneral / 1320-P.5 Halil-Kadırga (1883-1958)	R: 01.03.1922 (Albay) M: 23.01.1922 T.: 16.10.1922 ET: 18.01.1932	9'uncu Ordu Kurmay Başkanı (1918-1919) 2'nci Ordu Müfettişliği Kurmay Başkanı (1919) 7'nci Tümen Komutanı (1921) 2'nci Ordu Kurmay Başkanı (1921-1922) 1'inci Tümen Komutanı (1922-1924)
Binbaşı Mehmet Nihat KİRİZMAN Yarbay / 1321-P.6 Abdülvehap-Bursa (1886-1928)	EH: 1912 R: 31.08.1922 (Yarbay) M: 27.02.1927 ET: 14.07.1928 (Şehit)	6'ncı Kolordu Kurmay Başkanı (BT) 2'nci Ordu Kurmay Başkanı (1922-1923)
Yarbay Halit AKMANSÜ Albay / 1322-P.2 Hüseyin-Kastamonu (1884-1953)	EH: 1909 R: 01.03.1921 (Yarbay) R: 31.08.1922 (Albay) M: 29.09.1921 ET: 16.01.1929	6'ncı Ordu Kurmay Başkanı (1918-1919) 13'üncü Kolordu Kurmay Başkanı (1919-1920) Maraş Bölge Komutanı (1920) El-Cezire Cephesi Kurmay Başkanı (1920) MSB Nakliyat Şubesi Müdürü (1920-1921) Anadolu ve Bağdat Demiryolları Müdür Vekili (1921)

		3'üncü Kafkas Tümeni Komutanı (SMM) 1'inci Ordu Kurmay Başkanı (BTTH) 5'inci Kafkas Tümeni Komutanı (BT)
Binbaşı Rüştü AKIN Korgeneral / 1322-P.15 Ahmet-Filibe (1885-1944)	EH: 1909 R: 31.08.1922 (Yarbay) M: 27.02.1927 ET: 13.12.1944 (Görevde Vefat)	12'nci Kolordu Kurmay Başkanı Vekili (1919) Harp Okulu Müdür Yardımcısı (1919-1920) Batı Trakya Kuvayı Milliye Komutanı (1920) Harp Okulu Müdür Yardımcısı (1921-1922) 11'inci Tümen 70'inci Piyade Alay Komutanı (BT)
Yüzbaşı Cemil Tahir TANER Tümgeneral / 1325-P.42 Tahir-Uzunköprü (1892-1946)	EH: 1920 R: 01.03.1921 (Binbaşı) R: 31.08.1922 (Yarbay) M: 27.02.1927 ET: 7.12.1939 (İstifa)	49'uncu Tümen Karargâh Subayı. 60'ıncı Tümen Kurmayı Ankara Komutanlığı Karargâh Subayı (1920) 61'inci Tümen Kurmay Başkanı (1920) 24'üncü Tümen Kurmay Başkanı (1920-1921) 1'inci Ordu Harekât Şubesi Müdürü (BT)
Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü TANKUT Binbaşı / 1328-B.P.4 Nazmi-Nevşehir (?-1958)	EH: Yukarıda açıklanmıştır. M: 21.03.1927 ET: 3.11.1924 (İstifa)	1'inci Tümen Kurmayı (KEM+SMM) 3'üncü Kolordu Harekât Şubesi Subayı (BT)
Yüzbaşı Mehmet İzzettin AKSALUR Orgeneral / 1330-C.P.1 Ahmet-Tosya (1896-1970).	ET: 1925 R: 31.08.1921 (Binbaşı) M: 27.02.1927 ET: 1.09.1959	Ankara Süvari Alayı Kurmayı (Konya İsyanı 1920) 23'üncü Tümen Kurmayı (KEM+SMM) Genelkurmay İstihbarat Şubesi Subayı (BT)
KISALTMALAR EH: Kurmay subay olduğu tarih R: Terfi Tarihi (Millî Mücadele esnasında aldığı terfi ettiği rütbe ve terfi tarihi) M: İstiklâl Madalyası verildiği tarih T: Takdirname verildiği tarih ET: Emekli olduğu tarih HA: Tekrar hizmete alındığı tarih KEM: Kütahya ve Eskişehir Muharebeleri SMM: Sakarya Meydan Muharebesi BT: Büyük Taarruz Mümtaz: Harp Akademisinden kurmay subay olarak mezun olan subaylar dışında mümtaz olarak mezun olan subaylar ilerleyen zamanda kurmaylıkları onayladığı takdirde kurmay subay olmuşlardır.		

Ek 2: Yazar tarafından bazı konular hakkında T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine yapılan 2400915096 sayılı başvuruya verilen 04 Nisan 2024 tarihli cevap. Ayrıca başvurunun üst tarafında kabul edilmiş bir öneri daha bulunmakta olup bu bölüm yazar tarafından çıkarılmıştır.

Ayrıca Millî Savunma Bakanlığı internet sitesindeki Atatürk sayfasında ve yine aynı sitede yer alan dijital kitaplar kısmındaki “Türk İstiklâl Harbi’ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri” adlı eserde Emekli Kurmay Albay Halit Akmansü’nün sicil numarasının (1322-Top.2) şeklinde yanlış yazıldığını, esasen (1322-P.2) olması gerektiğini belirtmekteyiz.

MSB Arşiv ve Askerî Tarih Daire Başkanlığı Arşivinde bulunan Halit Akmansü’ye ait askerî safahat belgesinde sizin de ifadenizi destekler mahiyette kendisinin piyade sınıfına mensup olduğu bilgisi yer almaktadır. Bu kapsamda Atatürk sayfasındaki mevcut sicil numarası düzeltilmiş olup, yukarıda bahsi geçen eserin de yeni baskısının yapılması halinde mevcut sicil numarası (1322-P.2) şeklinde düzeltililecektir.

Konuya ilişkin göstermiş olduğunuz hassasiyetten dolayı teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Bilgilerinize sunulur.

* Başvurunuz **MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI > YÖNETİM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ > ARŞİV VE ASKERİ TARİH DAİRESİ BAŞKANLIĞI** tarafından cevaplanmış olup cevap içeriğine ilişkin hukuki sorumluluk cevap veren kuruma aittir. CİMER’in işleyişine dair tüm bilgiler için [tıklayınız](#).

(Kaynak: CİMER’e yapılan 2400915096 sayılı başvuruya verilen 04 Nisan 2024 tarihli cevap.)

Ek 3: Albay Kadri Demirkaya’nın generalliğe terfi eden personeller listesindeki bilgilerinin ekran görüntüsü.

(Kaynak: BCA, 30-11-1-0/33-21-12, 29.08.1927.)

Ek 4: Başkomutan Mustafa Kemal Paşa ve eşi Latife Hanım'ın Şubat 1923'te Balıkesir'i ziyaretinde çekilen fotoğraf.

(Kaynak: Altuğ Oymak, *Balıkesir'in Komutanı Ali Hikmet Paşa*, Mazideki Balıkesir Yayınları, Balıkesir 2014, s. 19, Fotoğrafta Kazım Karabekir, Latife Hanım, Mustafa Kemal Paşa, Cevat Abbas Bey, Yarbay Mehmet Nihat Bey ve Ali Hikmet Paşa, Nihat Bey'in iki arkasındaki başında serpuş olan kişi Yarbay Faik Sözer)

Ek 5: 1923 yılı içerisinde Balıkesir'de bir tören esnasında çekilen fotoğraf (Mayıs-Ağustos 1923 arası çekildiği değerlendirilmektedir.)

(Kaynak: Altuğ Oymak, *Balıkesir'in Komutanı Ali Hikmet Paşa*, Mazideki Balıkesir Yayınları, Balıkesir 2014, s. 55, Fotoğrafta selam duran Ali Hikmet Paşa, açık renkli elbiseli ve elinde baston olup sütuna yaslanmış olan Albay Kadri Demirkaya, sağında Yarbay Mehmet Kemalettin Balıkesir ve Yarbay İbrahim Rahmi Beken)

Extended Summary

From the beginning of the Turkish War of Independence, Mustafa Kemal Pasha acted with a staff loyal to him and in harmony with him. The majority of the military and civilian personnel in this staff are well-known. However, the identities of some people mentioned in publications covering the period are unknown, or there is little information about them. In our article, it has been determined that Colonel Osman's role was to ensure national unity in Kastamonu and that Lieutenant Colonel Halit Akmansü graduated from the infantry class, not artillery, before becoming a staff member. It has been clarified that Lieutenant Colonel Ethem Necdet Karabudak, who was to command the 37th Infantry Regiment Commander in the Battle of Kütahya and Eskişehir, was wounded while acting as the commander of the 11th Infantry Division in the Battle of Sakarya and that Lieutenant Colonel Mustafa Saffet, the commander of 8th Division Infantry Brigade, was appointed in his place and he was also wounded. Our article also has explained that the person who briefly deputized the 57th division in the late 1920s was Lieutenant Colonel Mustafa Nuri Doyurancı, while Lieutenant Colonel Abidin briefly deputized the 12th Corps and that some of the duties and identities of Majors Rüştü, Ahmet Cemal and Staff Captains Cemil, Halil, Hüsni and İzzettin between 1919 and 1922 were explained. The battles in which these people served as division chiefs of staff and regimental commanders in which they participated have been described in this study. Various information has been put forth about the Second Army Staff and the Mürettep Silvan Infantry Division, about which little information is known at a certain period. This article attempted to complete the missing information about the staff of the five-year struggle by identifying at least some people about whom no information could be obtained.